

Call for Papers 7: Odwaga cywilna

O powstawanie wartości i źródła odwagi cywilnej chcemy zapytać, sięgając między innymi po doświadczenia Żegoty czy ruchów społecznych sprzed 1989 roku - napisz tekst do Stanu Rzeczy

STAN RZECZY

TEORIA SPOŁECZNA. EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

Odwagę cywilną, dążenie i zdolność do obrony swoich przekonań nawet w trudnych sytuacjach, gdy ryzykuje się niechęcią otoczenia czy karierą, rozumiemy jako ważną cnotę obywatelską, a socjologicznie ciekawy fenomen do analizy. Za zastanawiające uważamy, że stosunkowo żywa dyskusja o „społeczeństwie obywatelskim” w Polsce po 1989 roku w praktyce nie odnosi się do pojęcia „odwagi cywilnej”, nawet jeśli uwagi Tocqueville’a czy Georga Jellinka o tyranii większości nie zostały do końca zapomniane. Zagadnienie to jest raczej nieobecne w polskich naukach społecznych, a konferencje, jak np. z okazji rocznicy powstania KOR, pokazują, że wśród wymieniania przewag konkretnych osób brakuje bardziej systematycznego namysłu nad uwarunkowaniami odwagi cywilnej. Odwagę cywilną odczytujemy jako istotne dziedzictwo opozycji demokratycznej i ważny element

funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Skrótowo rzecz ujmując: nie jest tak, że liczą się tylko silne NGO-sy, organizacje strażnicze lub „advocacy groups”, istotne jest również, na ile każdy z nas osobno jest taką „organizacją strażniczą”. W tym dostrzegamy znaczenie odwagi cywilnej obecnie.

Wartości i postawy, które jednostki deklarują jako dla nich ważne, nie są im jednak dane z góry, choć często tak właśnie je traktujemy. Inspirując się pragmatystami, Meadem, Deweyem, Joasem, sądzimy, że należy pytać o źródła tych wartości. Tych szukamy w specyficznym kontekście działania. O powstawanie wartości i źródła odwagi cywilnej chcemy zapytać, sięgając między innymi po doświadczenia Żegoty czy ruchów społecznych sprzed 1989 roku. W jakich warunkach uczestnicy akcji pomocy Żydom w czasie okupacji czy też uczestnicy opozycji demokratycznej w okresie komunizmu uświadamiali sobie pewne wartości, jak uczyli się postaw, które dziś uważamy za kluczowe? W jaki sposób i jakie wartości oraz innowacyjne działania społeczne rodziły się w społeczeństwie podziemnym schyłkowego komunizmu? Czy i jak doświadczenia te możemy odnieść do dzisiejszej Polski? Czy łatwiej być odważnym, gdy grożą za to represje, czy kiedy np. grozi ostracyzm?

Patrząc na tamten historyczny oraz dzisiejszy kontekst działania, podejmujemy dezyderat badawczy Richarda Swedberga, postulującego dyskusję społecznych i instytucjonalnych warunków sprzyjających aktom odwagi cywilnej, gdy jednostki bronią swych praw w trudnych sytuacjach społecznych. Jakich szkół, uczelni i firm potrzebujemy, by wspierać odwagę cywilną? Jakie cechy kręgów przyjacielskich i rodzinnych oraz innych sieci społecznych sprzyjają odwadze cywilnej? Jakie mechanizmy społeczne sprzyjają odwadze cywilnej, jakie zaś ją ograniczają? (Swedberg 1999: 523). Czym jest odwaga cywilna, jak ją

operacjonalizować? W jaki sposób można odnieść pojęcie odwagi cywilnej do takich pojęć jak nieposłuszeństwo obywatelskie czy honor? Jakie warunki instytucjonalne sprzyjają odwadze w warunkach represyjnych i w demokracji? Jaka jest rola takich czynników jak klasa społeczna, kapitał społeczny, kulturowy czy strukturalne uwarunkowania, jak na przykład mała miejscowość, peryferyjność?

Do zgłaszania tekstów zapraszamy przedstawicieli różnych dyscyplin. Artykuły mogłyby dotyczyć zarówno jednostkowego wymiaru odwagi cywilnej, jak i jej społecznych czy grupowych uwarunkowań albo też ładunku normatywnego.

/// Tytuł oraz abstrakt proponowanego tekstu prosimy nadsyłać **do 15 grudnia 2013** na adres: redakcja@stanrzeczy.edu.pl

/// Artykuły oraz materiały wizualne przygotowane z myślą o temacie przewodnim numeru prosimy nadsyłać **do 15 marca 2014** na adres: redakcja@stanrzeczy.edu.pl

/// Pytania prosimy kierować na adres: mateusz.falkowski@gmail.com.